

Voorjaarsbrief 2023

Gemeente Groningen

Overzicht

Landelijke en regionale ontwikkelingen

Stand van Groningen in feiten en cijfers

Waar zetten we het komende jaar op in?

Spoor 1
Bestaanszekerheid Bieden

Spoor 2
Groningen groeit groen en eerlijk

Spoor 3
Gelijke kansen voor alle Groningers

Spoor 4
Samen maken we Groningen

Financieel perspectief en ontwikkeling meerjarenbeeld

Gemeentefonds

Opgaven en financiële strategie begroting 2024

Weerstandsvermogen en houdbaarheidstest

Landelijke en regionale ontwikkelingen

Met de begroting 2023 die uw raad vorig jaar vaststelde, investeerden we fors in de toekomst van Groningen. Door de plannen en projecten uit te voeren die zijn opgenomen in het coalitieakkoord “Het begint in Groningen – Voor wat echt van waarde is” maken we ons hard voor onze inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties.

De investeringen die we de afgelopen tijd gedaan hebben waren hard nodig als gevolg van de coronacrisis, de effecten van de oorlog in de Oekraïne, de stijging van energieprijzen en de verminderde koopkracht. We blijven kijken naar wat wel kan, ook nu het Rijk bezuinigt en mede daardoor onze eigen financiën onder druk staan. De loon- en prijsstijgingen worden nog altijd onvoldoende door het Rijk gecompenseerd en er ontbreekt momenteel het perspectief dat de financiële situatie op termijn verbetert. De opstelling van het Rijk is wat ons betreft onacceptabel en we blijven ons hard maken voor verbetering.

Door de stijgende zorgkosten kunnen wij voor onze meest kwetsbare inwoners niet alles betekenen wat we zouden willen. Bestaanszekerheid moet voor iedereen de basis zijn. We blijven ongelijk investeren om de kloof van de groeiende ongelijkheid in onze samenleving op het gebied van wonen, werkgelegenheid, onderwijs, inkomen en gezondheid te overbruggen. Maar de opgaven in het sociaal, fysiek en veiligheidsdomein kunnen wij

als lokale overheid niet alleen oplossen. We hebben daarvoor onze medeoverheden en maatschappelijke partners hard nodig. Om onze beleidsdoelen te kunnen behalen is het vertellen van ons verhaal richting Den Haag en Brussel noodzakelijk. Dit doen we zelf, en ook door ons te organiseren in grotere verbanden wanneer ons dat krachtiger maakt. Bijvoorbeeld op Noord Nederlandse schaal, samen met de G4 of Eindhoven en via de bekende netwerken zoals VNG en G40. Ambtelijk en bestuurlijk weten we vaker de weg naar Den Haag en Brussel te vinden en dat geldt omgekeerd ook. Deze beweging zetten we de komende jaren door.

De parlementaire enquête rondom de gaswinning is in dat licht zeer actueel. Het rapport van de parlementaire enquêtecommissie Groningen laat zien dat de belangen van Groningers structureel zijn genegeerd en ondergeschikt zijn gemaakt aan het verdienen van geld. Centraal moet staan dat mensen worden geholpen en gecompenseerd voor het leed dat hen is aangedaan.

Als gemeente maken we ons hard voor het maken van concrete afspraken voor de toekomst van Groningen. De kabinetsreactie ‘Nij Begun’ is wat ons betreft een eerste stap waarin een aanzet wordt geleverd voor verbetering van schadeherstel en versterking, een verduurzamingsprogramma en een sociale en economische agenda met looptijd van 30 jaar. In totaal is hier ongeveer 9 miljard aan ‘nieuw’ geld mee gemoeid. De komende periode zullen we als regio de door het kabinet voorgestelde maatregelen met het Rijk uit moeten werken. Eerdere mooie woorden en goede bedoeling bleken te vaak niets waard. Daarom moet wat ons betreft de uitwerking zich zowel vertalen in harde afspraken, doelstellingen en structurele betrokkenheid van het Rijk op het gebied van schadeherstel en versterking als op het gebied van toekomstperspectief. Alleen zo kan het vertrouwen van Groningers herwonnen worden.

Het is van belang om juist op dit moment dichtbij onze inwoners te blijven staan en grote opgaven samen op te pakken. Daarom werken wij op dorps- en wijkniveau stapsgewijs toe naar steeds meer zeggenschap waar inwoners (-collectieven en -organisaties) zelf kunnen bepalen welke vorm van zeggenschap voor hen het meest passend is.

In de ‘Stand van de gemeente’ staan de uitkomsten van de Enquête leefbaarheid 2022 centraal. De uitkomsten zijn hierin samengevat voor de gemeente als geheel, in 8 factsheets.

Deze uitkomsten zijn vertaald in onderstaande 5 verwachte ontwikkelingen (uitgebreide beschrijving in de klikbare bijlage hieronder: ‘Stand van de gemeente’).

Stand van Groningen in feiten en cijfers

1. We verwachten een aanhoudend sterke toename van 75-plussers: van 15.000 naar 26.000 in 2042.
2. Door de energiecrisis hebben mensen moeite met rondkomen. Het CBS en TNO berekenden dat het deel van de huishoudens dat te maken heeft met energiearmoede het hoogst is in Noordwest (Selwerd, Paddepoel, Tuinwijk) gevolgd door de andere noordelijke wijken. In deze berekening gaat het om een laag inkomen in combinatie met hoge energiekosten óf een woning met een lage energetische waarde (bijvoorbeeld slecht geïsoleerd).
3. Economie: meer banen én meer vacatures. De werkgelegenheid in de gemeente nam in twee jaar tijd toe van 157.000 tot bijna 170.000 banen in 2022. In diezelfde twee jaar verdrievoudigde het aantal openstaande vacatures bijna: van 5.400 tot 14.700
4. Het aantal huurwoningen op de vrije markt is in 2022 toegenomen met ruim 900. Het aantal sociale huurwoningen is toegenomen met 410. Dit is het saldo van nieuwbouw min sloop en verkoop. Daarnaast zijn er 270 eenheden voor jongeren opgeleverd. In de koop zijn 1362 woningen opgeleverd. Dit aantal lag iets lager omdat een aantal grote projecten voorzien begin 2022 nog net in 2021 werden opgeleverd. In totaal willen we circa 1.500 woningen per jaar tot 2032 toevoegen.
5. Wijken verschillen in problemen: armoede en veiligheid in noordelijke wijken, overlast in Hoogkerk, Hoornsemeer, Vinkhuizen, Binnenstad en andere centrale wijken. In de overige wijken en dorpen wordt verkeersveiligheid het meest genoemd.

Waar zetten we het komend jaar op in?

In het komende jaar werken we verder aan de grote opgaven die voor ons liggen. Aan de hand van de sporen uit het coalitieakkoord beschrijven we de manier waarop we hier in 2024 uitvoering aan geven.

We investeren vandaag in de gemeente van morgen en gaan hard aan de slag om de plannen uit het coalitieakkoord vorm te geven en de juiste dingen te doen in onze wijken en dorpen. Veel van de projecten staan op het punt van beleidsontwikkeling naar uitvoering. We staan in de startblokken, maar de uitvoerbaarheid van sommige projecten baart ons zorgen.

De krappe arbeidsmarkt, prijsstijgingen en schaarste van materialen maken het onmogelijk om alle plannen tegelijkertijd uit te voeren. We zien nu al een gat in onze financiën, doordat het Rijk ons onvoldoende compenseert voor alle gestegen kosten. De gevolgen van de hervorming van het gemeentefonds na 2026 maken dit gat nog groter.

Daarom moeten we nu scherpe keuzes maken en prioriteren, om de ondernemende en veerkrachtige gemeente die we zijn te blijven.

Het belang van het aanbrengen van prioritering is groot, want het behoud van ons maatschappelijk voorzieningen niveau staat onder druk. Dit komt doordat Groningen, net zoals andere gemeenten, een relatief sterk verouderde vastgoedportefeuille heeft, ontwikkeld en gebouwd in de jaren '60 en '70.

Het gaat hierbij om schoolgebouwen, buurtaccommodaties, sportaccommodaties inclusief gymzalen, maar ook om gebouwen als de Martiniplaza, de Oosterpoort en sportcomplex Kardinge. Maatschappelijke voorzieningen die voor inwoners van groot belang zijn, maar ook voor onze positie als centrumstad voor de regio en aantrekkelijke stad voor bezoekers. Het op peil brengen van dit vastgoed vraagt om een forse investering in onderhoud en nieuwbouw.

Binnen het veiligheidsdomein zorgen we dat we de basis op orde hebben door kwetsbare gebieden extra te ondersteunen. De komende jaren versterken we onze

bestaande aanpak van jeugd en veiligheid vanuit zowel het sociale als het veiligheidsdomein met middelen uit het landelijke programma "Preventie met Gezag". De financiering is bedoeld voor de noordelijke wijken van Groningen, die als kwetsbare gebieden zijn geprioriteerd in het kader van het Nationale Programma Leefbaarheid en Veiligheid.

Spoor 1: Bestaanszekerheid bieden

Werk en Inkomen

Alle Groningers verdienen een fatsoenlijk inkomen, goed werk, een goede woning, goede zorg, gelijke kansen en een veilige en groene omgeving om in te leven. Iedereen verdient het bovendien om mee te kunnen doen in de samenleving. Dat zou een zekerheid moeten zijn die de overheid mensen biedt, een sociale basis waar iedereen op moet kunnen bouwen. Een deel van onze inwoners kent die zekerheid niet. Daarom investeren we stevig in groepen inwoners die extra ondersteuning nodig hebben om de stap naar (betaald) werk te kunnen maken. Dat doen we omdat werk van grote waarde is in het leven van mensen. Het zorgt voor sociale contacten, zelfvertrouwen en een zelfstandig inkomen en draagt daarmee bij aan bestaanszekerheid en emancipatie.

Met ons Werk- en Ontwikkelprogramma investeren we in talenten die nu nog onbenut blijven. We doen dat bijvoorbeeld door intensievere begeleiding te bieden, door ondersteuning in de wijken aan te bieden en door bestaande instrumenten voor bredere groepen in te zetten. Er is een groep inwoners die wel over talenten beschikt, maar die het niet lukt de aansluiting met de reguliere arbeidsmarkt te vinden. Voor hen creëren we extra werkgelegenheid in de vorm van basisbanen.

Samen met andere gemeenten in de arbeidsmarktregio organiseren we extra activiteiten op het gebied van scholing en ontwikkeling voor werkzoekenden en (kwetsbare) werkenden. Dat doen we bijvoorbeeld door middel van een Talenttour waarmee we inwoners stimuleren aan hun loopbaan te werken en door het bieden van extra aangepaste vormen van scholing (Kansrijk Opleiden). Voor de financiering doen we een beroep op verschillende fondsen en programma's. De belangrijkste daarvan zijn het Nationaal Programma

Groningen en het Just Transition Fund (JTF). Het JTF is mede bedoeld om de veranderingen op de arbeidsmarkt als gevolg van de energietransitie mogelijk te kunnen maken.

Langdurige armoede doorbreken

Armoede is in onze gemeente al lang een groot probleem. Door koopkrachtverlies en gestegen energieprijzen heeft dit een vlucht genomen. Eén op de acht huishoudens in Groningen moet rondkomen van een laag inkomen. Bij ruim de helft daarvan is dat al langer dan vier jaar het geval. Van de huishoudens heeft 6,3% te maken met geregistreerde problematische schulden. Mensen in armoede voelen zich minder gezond, ervaren minder regie en nemen minder deel aan de samenleving. Kinderen die opgroeien in een gezin met een laag inkomen hebben een grotere kans om later zelf ook minder te gaan verdienen. Problemen op het gebied van armoede hangen dus samen met problemen op andere leefgebieden. Om huishoudens met een laag inkomen te helpen om de gevolgen van de energiecrisis en het koopkrachtverlies zo veel mogelijk op te vangen hebben we ter overbrugging naar landelijke maatregelen eind 2022 een tijdelijk Hulppakket in het leven geroepen.

Op dit moment werken we aan een brede armoede- en schuldenaanpak die bijdraagt aan de versterking van de bestaanszekerheid van onze inwoners en die (langdurige) armoede doorbreekt. Naast (inkomens-)maatregelen investeren we in het toegankelijker maken van regelingen, en in de omvang, kwaliteit en de samenhang van de dienstverlening, aansluitend bij de maatregelen van de sociale basis. We doen dat op basis van drie doelstellingen: (1) een fatsoenlijk inkomen voor onze inwoners, (2) het voorkomen en bestrijden van financiële problemen en schulden en (3) het doorbreken van (langdurige) armoede.

Nieuwkomers

Wij nemen onze verantwoordelijkheid bij het huisvesten, integreren en participeren van vergunninghouders en organiseren opvang en begeleiding van nieuwkomers, waaronder specifiek de opgave voor het bouwen van flexibele woonunits op Held III voor Oekraïners. Daarnaast versnellen we de plaatsing en begeleiding van statushouders en doen we locatieonderzoek voor de vestiging van een regulier AZC. In de gemeente Groningen bieden we opvang aan afgewezen vreemdelingen in de pilot LVV. Over de voortzetting van deze pilot vanaf 2024 voeren we intensief overleg met het Rijk.

Wonen

In ons coalitieakkoord is opgenomen dat we socialer willen bouwen en wonen en meer regie willen nemen op de woningmarkt. Alhoewel de woningmarkt licht aan het afkoelen is, onder andere als gevolg van de stijgende inflatie en stijgende hypotheekrente, zijn het vooral de lagere en middeninkomens die niet of nauwelijks een betaalbare koopwoning kunnen vinden. We zetten daarom in op het toevoegen van vooral betaalbare woningen. Deze coalitie gaat door met het ontwikkelen van grote woningbouwlocaties om de wooncrisis te bestrijden, zoals in Suikerzijde, Meerstad, De Held III, het Stationsgebied en Stadshavens. Dat doen we niet alleen, maar in samenwerking met marktpartijen en de woningcorporaties. We hebben hierbij ook aandacht voor woningbouw in de dorpen.

Conform de Woonvisie voegen we jaarlijks minimaal tussen de 200 - 240 sociale huurwoningen toe. In 2022 waren dit er zelfs dubbel zoveel. Verder streven we naar een eerlijke verdeling van de woonruimte via het Woonruimteverdeelsysteem. Ook is in 2022 de

Opkoopbescherming ingevoerd om starters meer kansen te geven op de woningmarkt en kijken we of de opkoopbescherming in 2023 nog aanpassing behoeft.

De betrokkenheid van corporaties en huurdersverenigingen zien we terug in de jaarlijkse prestatieafspraken. Klimaatadaptatie is hier dit jaar voor het eerst in opgenomen. Ook werken we met marktpartijen en corporaties samen in de Boumakring en zijn we daar onder andere in gesprek over klimaatadaptief bouwen. De Boumakring is een maatschappelijke coalitie van gemeente, ontwikkelaars en corporaties die gezamenlijk willen werken aan de opgaves op het gebied van wonen die we in de gemeente Groningen hebben. Daarnaast spelen met elkaar in op samenhangende vraagstukken op de domeinen wonen, welzijn en zorg.

Voorbeelden hiervan zijn de vergrijzing in combinatie met het gegeven dat onze inwoners langer thuis blijven wonen en de toenemende uitstroom uit intramurale voorzieningen waar zorg wordt geboden. De grote woonzorgopgave die dit met zich meebrengt is in de Visie op wonen, samenleving en zorg 2022-2030 inzichtelijk gemaakt. Deze wordt, gezamenlijk met ketenpartners als zorgkantoor, zorgaanbieders en corporaties vertaald in een uitvoeringsplan. Uw raad wordt hierover op de hoogte gehouden middels een raadsbrief welke u voor de zomer ontvangt. Deze uitdagingen vragen om oplossingen, waarbij voldoende en passende woonruimte in een passende woonomgeving centraal staan. En juist dat staat onder toenemende druk, met een krappe woningmarkt en een groeiende populatie woningzoekenden.

Veiligheid

We maken ons zorgen over een aantal ontwikkelingen in de samenleving. Dit leidt tot een focus op een aantal thema's:

De aanpak van ondermijning, een digitaal veiliger Groningen, inzet op (het voorkomen van) jeugdcriminaliteit, het voorkomen en tegengaan van maatschappelijke onrust en polarisatie en een effectieve verbinding tussen het veiligheids- en zorgdomein. In het licht van het rapport Groningse Praktijken inzake ondermijning - en het later verschenen rioolwateronderzoek – gaan we de aanpak van (ondermijnende)criminaliteit versterken. We nemen daarbij het recent verschenen rapport 'Ondermijning in het Ommeland' in acht en zetten in op een regionale samenwerking.

We geven met de ambities uit het coalitieakkoord een stevige impuls aan de keten jeugd en veiligheid. We zien een verjonging en verharding van de jeugdcriminaliteit met steekincidenten en aanslagen op woningen. De urgentie voor een wijkenaanpak groeit daarom steeds sneller. Vooral het aanpakken van criminele ondermijning en het verscherpen van het toezicht en handhaving sluiten naadloos aan op het programma 'Preventie met Gezag' en de uitkomsten van het eerdergenoemde rapport 'Groningse Praktijken'. We voeren de aanpak Preventie met Gezag uit in 2022-2025.

De snelle digitalisering brengt veiligheidsrisico's met zich mee waar wij ons toe moeten verhouden. We zetten in op het weerbaar maken van onze medewerkers, inwoners en bedrijven. Polarisering in de samenleving zorgt voor een onverminderde inzet op het veilig laten verlopen van demonstraties. Dat geldt ook voor voetbal, waarbij we te maken hebben met openbare orde verstoringen rond harde kern supporters bij thuis-, maar ook bij uitwedstrijden. Aan de hand van een landelijk handelingskader scherpen we onze aanpak aan om incidenten terug te dringen en zicht te krijgen op orde verstoorders.

Spoor 2: Groningen groeit groen en eerlijk

Energietransitie

Met de wijkenergieaanpak werken we aan het verduurzamen van woningen en wijken om in 2035 een aardgasvrije gemeente te zijn. Een belangrijk onderdeel hiervan is de aanpak energiearmoede. Afgelopen winter hebben we met het uitdelen van kleine energiebesparende maatregelen en de inzet van energiecoaches, energieadviseurs en klussers meer dan 15.000 huishoudens kunnen helpen om energie te besparen. Vanuit de aanpak energiearmoede helpen we nu ook woningeigenaren met een gratis isolatiemaatregel en starten we binnenkort met het vervangen van energielurpend witgoed. Met behulp van middelen vanuit het Volkshuisvestingsfonds en het Nationaal Isolatieprogramma verduurzamen we woningen met slechtere energielabels.

Vanuit het Fonds Energietransitie (FET) zetten we aanvullende stappen in de bestrijding van energiearmoede. Het FET wordt gevoed door structurele resultaten uit zonneparken en windmolens die we gaan ontwikkelen via de Exploitiemaatschappij Duurzame Energie. Energieopwekking van zon, wind en de realisatie van warmtenetten zijn volop in ontwikkeling in onze gemeente. We hebben in Groningen de lat bewust hoger gelegd. De gemeente Groningen wil in 2035 CO₂-neutraal zijn, in plaats van in 2050. Dit jaar stellen we de geactualiseerde Routekaart 2035 vast, die we door middel van een uitgebreid participatieproces hebben opgesteld.

In vrijwel heel Nederland krijgt het stroomnet steeds vaker te maken met capaciteitsproblemen, terwijl grootschalige uitbreiding van het huidige elektriciteitsnet een randvoorwaarde is om de energietransitie optimaal te faciliteren. Als gemeente zetten we proactief in op een oplossing voor het netcongestieprobleem, door onder andere het programma Groningen Stroomt Door, dat in het (digitale) bijzijn van minister Jetten werd gelanceerd. De realisatie van het warmtenetwerk door WarmteStad levert een belangrijke bijdrage om de klimaatdoelen te realiseren.

In 2022 is in navolging op de Transitievisie Warmte het Warmtetransitieplan vastgesteld. Hierin is vastgelegd dat we Noordwest Groningen voor 2030 aardgasvrij gaan maken door middel van een warmtenet. Daarnaast is aangegeven hoe we met de rest van Groningen aan de slag gaan. Daarmee lopen we twee jaar op Nederland voor. Voor de financiering van het warmtenet doen we een beroep op het Just Transition Mechanism (Europees programma in het kader van de Green Deal). Ook werken we actief samen met andere gemeenten, de BNG en het Rijk voor verdere financieringsmogelijkheden.

Herwinnen openbare ruimte

De komende jaren implementeren we de Leidraad Nieuwe Ruimte bij gebiedsontwikkelingen en herinrichtingsprojecten om een openbare ruimte te realiseren met meer ruimte voor groen, sporten, spelen, bewegen en ontmoeten en minder ruimte voor geparkeerde auto's en fietsen.

De routekaart Groningen afvalvrij 2030 wordt eind juni gepresenteerd en geeft inzicht welke instrumentaria de komende jaren worden ingezet om de doelstelling Groningen afvalvrij in 2030 te halen. Het beheer en onderhoud van de openbare ruimte is in ontwikkeling. De essentie van beheer omvat niet langer alleen het zorgen voor een hele, schone en veilige leefomgeving, maar is ook het verbeteren van de openbare ruimte waarbij we rekening willen houden met maatschappelijke opgaven en wensen van inwoners.

We maken nu de ontwikkeling naar waardegestuurd beheer (we willen meer sturen op maatschappelijke waarden) en belevingsgestuurd beheer (de beleving van inwoners in de openbare ruimte willen we een grotere rol geven). De komende jaren worden verschillende voorzieningen in de openbare ruimte zoals openbare verlichting, verhardingen, groen, bomen, speelplekken, civiele kunstwerken en torens vervangen. Bij de vervanging ervan is op diverse manieren rekening gehouden met een bijdrage aan de maatschappelijke opgaven. Klimaatadaptieve maatregelen zoals gebruik LED-lampen en afkoppelen hemelwater van het rioolsysteem zijn voorbeelden daarvan.

Medewerkers werkzaam bij Iederz werken ook aan het onderhoud van de gemeente. De uitstroom van wsw'ers (wet sociale werkvoorziening) binnen Iederz de komende jaren wordt voor 50% vervangen door andere werknemers met een afstand tot de arbeidsmarkt.

Eiwit- en voedseltransitie

In het coalitieakkoord 2022-2026 'Voor wat echt van waarde is' is afgesproken dat de gemeente Groningen koploper wil worden in de eiwittransitie. De productie van vlees en zuivel legt een enorm beslag op land en natuur. Daarnaast is de transitie van dierlijke naar meer plantaardige eiwitten noodzakelijk om onze CO2 uitstoot te verminderen. Een voedselsysteem minder gericht op dierlijke eiwitten, zal daarnaast bijdragen aan dierenwelzijn.

We zetten in op een systemische verandering van de voedselketen. We kunnen en willen dit echter niet alleen. We zoeken nadrukkelijk de samenwerking met andere (lokale) overheden, producenten, belangenorganisaties, bedrijven en lokale initiatieven. Om de aanpak en doelen scherp te stellen hebben we een startnotitie gedeeld en werken we aan een routekaart eiwittransitie. In november 2023 presenteren we een manifest voor de aanpak van de eiwittransitie tijdens het Let's Gro festival. Voor het eerste kwartaal van 2024 ontwikkelen we een eerste visuele weergave van de routekaart.

Landelijk gebied

Het landelijk gebied in de gemeente Groningen is een gebied waar wordt gewoond en gewerkt. Tevens is het een leefgebied voor verschillende planten- en diersoorten. Op dit moment is er van alles gaande in het landelijk gebied. De opgaven zijn groot en vinden plaats op verschillende niveaus en afdelingen van de overheid, met name landelijk en provinciaal. De provincie is daarbij de belangrijkste speler. Echter, de complexiteit en omvang van opgaven vraagt ook van gemeenten te zorgen voor een toekomstbestendige leefomgeving voor mensen, bedrijven, landschap en natuur.

Voortbordurend op de uitspraken in het coalitieakkoord, willen we vanuit de gemeente deze verbindende agenda over het landelijk gebied delen.

Onze standpunten bundelen we in een zogenaamd 'koersdocument'. Met dit document willen we als gemeente een goede gesprekspartner zijn richting de provincie en andere overheden en stakeholders. Hiermee zetten we de eerste stappen naar een nieuw perspectief voor het landelijk gebied.

Economie

Groningen is een bruisende gemeente, met een gevarieerd cultureel aanbod en mooie evenementen in de wijken en dorpen. De positie van Groningen als internationale stad van kennis en innovatie maakt ons aantrekkelijk voor talent, nieuwe bedrijven en investeerders. Onze rol als economische motor van het Noorden is in het afgelopen jaar verder gegroeid.

De Groningse economie presteert bovengemiddeld, waarbij de werkgelegenheid in de periode 2020-2022 is toegenomen met meer dan 12.000 banen. We investeren in de locaties die het meest bijdragen aan de werkgelegenheid, onder andere Europapark, Campus Groningen, Corpus den Hoorn, Stationsgebied. We zorgen voor sterke en groene centrumgebieden en winkelcentra met een prettig verblijfsklimaat en stimuleren werken in de wijken.

In februari is de Economische Agenda 2023-2026 vastgesteld. Uitgangspunt is het streven naar economische groei en werkgelegenheid die bijdragen aan groene en eerlijke brede welvaart.

De gemeente stimuleert daarom bedrijven en kennisinstellingen die kansen zien in en daarmee bijdragen aan de transitie van zorg naar positieve gezondheid, van fossiele naar hernieuwbare energie, van analoog naar digitaal en van een lineaire naar een circulaire economie.

Dit kan niet zonder tegelijk zorg te dragen voor ruimte om te ondernemen, een aantrekkelijk (inter)nationaal profiel en positie (zoals door de bekrachtiging van de samenwerking met de Nordics), een toekomstbestendige arbeidsmarkt en regionale ecosystemen voor ondernemerschap en innovatie (zoals de opschaling naar Founded in The North).

Via het [Akkoord van Groningen](#) werken we samen met de kennisinstellingen aan die economische groei in sectoren van de toekomst. Samen blijven we ons focussen op energietransitie, digitalisering en gezondheid.

Mobiliteit

Op dit moment geven we binnen het programma Mobiliteit uitvoering aan de [Mobiliteitsvisie](#). In dat kader nemen we op steeds meer plekken afscheid van het uitgangspunt dat de auto centraal staat in de manier waarop we onze openbare ruimte inrichten. Zo verlagen we op diverse wegen de snelheid van 50 naar 30 km/uur en geven we meer ruimte aan lopen en fietsen. Bovendien maken we ruimte vrij voor andere functies en maken we de straat weer aantrekkelijk en leefbaar. Onze Mobiliteitsvisie wordt uitgewerkt in een vijftal uitvoeringsprogramma's. Aan de hand daarvan gaan we concreet aan de slag met het verbeteren van de bereikbaarheid van en de leefbaarheid in de gemeente.

Vanuit onze ambitie om in 2035 CO2-neutraal te zijn en in het kader van het Klimaatakkoord nemen wij samen met het Rijk maatregelen om de klimaatverandering aan te pakken. Zodoende maken we onze gemeente klaar voor de toekomst: klimaatneutraal, fossiel vrij en circulair. Mobiliteit is één van de vijf pijlers om CO2 te reduceren.

De ambitie van het Klimaatakkoord raakt daarmee ook ons directe takenpakket. Hoewel we nu al inzetten op de aanleg van elektrische laadinfrastructuur, de realisatie van zero-emissiezones en meer deelmobiliteit, zal dit de komende jaren meer druk op de organisatie leggen.

De komende tijd wordt in zes regio's in Nederland het woningtekort versneld aangepakt. De Regio Groningen-Assen is daar één van. Tot 2040 moeten in onze gemeente en in de omliggende regio minimaal 35.000 woningen worden gebouwd. De bereikbaarheidsopgave die hier uit voortvloeit, is gekoppeld aan de verduurzamingsdoelstellingen voor mobiliteit.

Dit betekent dat naast de direct aan woon- en werklocaties gerelateerde mobiliteitsopgaven (zoals fietsinfrastructuur) ook sprake is van een systeemopgave voor mobiliteit waarin hubs, openbaar vervoer, stations en de aanpak van de Westelijke Ringweg passen. Met de Verstedelijkingsstrategie van de Regio Groningen-Assen werken we toe naar een overeenkomst met het Rijk over de gezamenlijke opgave die regio en Rijk in de regio Groningen-Assen hebben.

Samen met het Rijk werken we aan een MIRT-onderzoek bereikbaarheid Westflank Groningen. In dat onderzoek is ook de Ring West opgenomen. Het Rijk heeft 82 miljoen euro beschikbaar gesteld voor maatregelen volgend uit dit MIRT-Onderzoek. Ook werken we de plannen voor een nieuw Station Suiker verder uit met Prorail, de provincie en het Rijk. Het Rijk heeft hiervoor 97 miljoen euro beschikbaar gesteld. Het MIRT-onderzoek Westflank en de verdere uitwerking van het station Suiker moeten in het najaar 2024 landen in het Bestuurlijk overleg Meerjarenprogramma Infrastructuur Ruimte en Transport (MIRT)

Parallel daaraan zijn we ook samen met het Rijk en noordelijk Nederland gestart met het MIRT-Onderzoek voor de Lelylijn. Het betreft zowel de tracékeuze als de ruimtelijk-economische ontwikkeling (Novex Lelylijn). De Lelylijn maakt onderdeel uit van het Deltaplan voor het Noorden: een sociaaleconomische impuls voor het Noorden en Flevoland, een substantiële bijdrage aan het oplossen van het woningvraagstuk in Nederland en een voortrekkersrol in de energietransitie. Een drietal investeringen in het spoor vormt het fundament onder het Deltaplan: uiteraard de Lelylijn als drager van het plan, met daarnaast de verbetering van het bestaande spoor en de realisatie van de Nedersaksenlijn.

Spoor 3: Gelijke kansen voor alle Groningers

Welzijn, gezondheid en zorg

We zien dat de zorguitgaven in Nederland jaar na jaar toenemen en zien dat de zorgvraag steeds groter wordt. Bij niet ingrijpen zal 1 op de 4 werkenden in de zorg werkzaam moeten zijn. Via preventie en samenwerking tussen het gemeentelijk sociaal domein en de eerstelijnszorg verwachten we op termijn de stijging van de totale zorgkosten om te kunnen buigen. Maar de eerstvolgende jaren krijgen we nog steeds te maken met stijgende zorgkosten. We moeten dus vol inzetten op preventie om de zorgkosten nu en in de toekomst betaalbaar te houden.

Dit doen we nu al door ons Preventieplan mentale gezondheid jeugd/jongeren te ontwikkelen, Herstelacademies en Welzijn op recept op te schalen, de werkwijze van het project 'Stapelingsociaal domein' te versterken en de aanpak Kansrijke Start voort te zetten. Op het gebied van gezondheid werken we samen met de regio aan de uitwerking van de regiovisie Gezonde Groningers, gezonde zorg en lokaal aan de uitvoering van onze visie Gezond in 050 en ons Lokaal Preventie Akkoord.

In navolging op de Wmo begeleiding is ook de huishoudelijke hulp per 2023 gebiedsgericht georganiseerd. De overgang naar deze nieuwe opzet is gerealiseerd met zoveel mogelijk behoud van continuïteit van ondersteuning. De nieuwe opzet bevordert de kennis van de aanbieders van hun gebied en de samenwerking met andere partijen. Dit is van belang bij het signaleren door de huishoudelijke hulpen van (over)belasting van mantelzorgers en kwetsbaarheid van ouderen.

Samen met WIJ Groningen werken we het komende jaar door aan de implementatie van de Basis Jeugdhulp bij WIJ Groningen (SAMEN). In lijn met de landelijke beweging, maken we hiermee meer hulp en ondersteuning voor ouders en kinderen zonder indicatie beschikbaar. We zijn voortdurend in gesprek met WIJ Groningen over de invulling van hun opdracht en de actuele (maatschappelijke) ontwikkelingen die zich daarin voordoen. Dit heeft betrekking op wachtlijsten, kwaliteit, prioriteitsstelling of financiën. Indien nodig treffen we gezamenlijk tijdig beheersmaatregelen en sturen we bij.

Landelijk maken we samen met de VNG afspraken met het Rijk en betrokken partijen om de jeugdhulp duurzaam te verbeteren en betaalbaar te houden. We vertalen de afspraken uit de landelijke "Hervormingsagenda Jeugd" naar de regiovisie jeugd en lokale implementatie.

Sociale basis

Ook vanuit de actielijnen in de nota Sociale Basis zetten we in op preventie en investeren we in opbouwwerkers. We werken nadrukkelijk gebiedsgericht en hebben vanuit de Wijkvernieuwing extra aandacht voor de noordelijke wijken en de Wijert. Deze beweging van zorg naar preventie zal ook de komende jaren veel van onze organisatie vragen.

Onze gesubsidieerde dorpshuizen en wijkaccommodaties zijn een belangrijk middel om gemeentelijke beleidsdoelen te verwezenlijken en daarmee de sociale basis te versterken. Tegelijkertijd is het een uitdaging voor ons en de accommodatiebesturen om de accommodaties financieel gezond te houden in deze tijden van stijging van de huur-, exploitatie- en personeelskosten. Blijvend investeren in onze sociale basis is noodzakelijk, maar tegelijkertijd door ons verouderd maatschappelijk vastgoed een forse uitdaging.

Zorg en Veiligheid

Eerder is de urgente opgave om de verbinding tussen het zorgdomein en het veiligheidsdomein effectiever te maken genoemd. Ook vanuit het sociaal domein wordt hierin geïnvesteerd. Zo leveren we onze bijdrage aan het signaleren en tegengaan van mensenhandel, organiseren we met onze ketenpartners een passend aanbod voor zorg- en ondersteuning aan sekswerkers, dragen we bij in de aanpak jeugd en veiligheid (onder meer in de vorm van de pilot vroegsignalering basisscholen) en werken we aan verbeteringen voor mensen met onbegrepen gedrag.

Samen met de andere Groninger gemeenten werken we aan de implementatie van de inkoop Beschermd Wonen

2023-2025 en bijbehorende transformatie van Beschermd Wonen naar een Beschermd (t)huis.

Onderwijs

Met de ondertekening van het Maatschappelijk Akkoord Sociale Inclusie zetten we gezamenlijk de schouders onder meer gelijke kansen voor kinderen en jongeren. We bevinden ons op dit moment in de evaluatie van de afgelopen twee jaren en oriënteren ons op mogelijke doorontwikkeling van het akkoord. We volgen de ontwikkelingen met betrekking tot het toenemende leerkrachtentekort, de groei van het aantal kinderen dat naar het speciaal onderwijs gaat en de resulterende druk op de jeugdhulp en zijn hierover in gesprek met de onderwijspartners.

Met name in de noordelijke wijken blijven we inzetten op de verlengde schooldag. Zowel inzet op meer inhoudelijke en pedagogische kwaliteit alsook uitbreiding. Het beleid rondom voor- en vroegschoolse educatie ontwikkelt zich in de goede richting. We willen nog meer kinderen bereiken.

Met het onderwijs zijn we voortdurend in gesprek over nieuwkomersonderwijs. Het vergt grote flexibiliteit van alle partijen, op het gebied van onder andere personeelsinzet, vervoer en leerplicht.

Samen met de schoolbesturen is het Scholenplan Gro-Up (Integraal Huisvestingsplan IHP) vastgesteld in 2020, waarbij we langjarig investeren in moderne en duurzame schoolgebouwen. We investeren ongelijk voor gelijke kansen. Het scholenplan Gro-Up wordt geactualiseerd voor de periode 2024-2027.

Cultuur

In december hebben we een herstelpakket ingezet voor 2022 en 2023. Hiermee ondersteunen we de culturele infrastructuur na de coronaperiode. We zien echter dat de financiële situatie van de instellingen nog lang niet op orde is. Door de sterke kostenstijgingen vanwege inflatie en hoge energieprijzen zien de instellingen hun financiële buffers krimpen. Daar komt voor de komende jaren de opgave van Fair Practice (versterking culturele arbeidsmarkt) overheen. In de kadernota 2021-2028 hebben wij aangegeven dat Fair Practice vanaf 2025 een voorwaarde is om subsidie te kunnen verkrijgen. Dit heeft een financiële consequentie, als werknemers beter betaald dienen te worden blijft er minder over voor het aanbod. Dit in combinatie met de prijsstijgingen zorgt ervoor dat de budgetten voor de cultuurnota 2025-2028 onder druk komen te staan. Instellingen zullen namelijk hogere subsidieaanvragen doen om het culturele aanbod op niveau te kunnen houden. Belangrijke opgave binnen het cultuurprogramma is de huisvesting van een aantal van onze kernvoorzieningen. De afgelopen periode hebben we forse stappen gezet op het concretiseren van de ambities en nieuwbouwplannen van De Nieuwe Poort, Martiniplaza en VRIJDAG.

Evenementen

Jaarlijks vinden ruim 500 evenementen plaats in onze openbare ruimte, van groot tot klein, georganiseerd door professionals en vrijwilligers. We willen een bruisende gemeente blijven en een podium geven aan alle mooie evenementen. Tegelijkertijd vinden we het belangrijk om de overlast zoveel mogelijk te beperken, voor mens, dier en milieu. In onze Toekomstvisie Evenementen 2023 leggen we deze ambities voor aan uw raad.

Sport en bewegen

Sport werkt verbindend en is een belangrijk onderdeel van ons gezondheids- en preventiebeleid. Wij willen dat sport en bewegen toegankelijk en inclusief is. Iedereen, ongeacht opleiding, inkomen, achtergrond of leeftijd, moet kunnen sporten en bewegen. Vanuit het Gronings Sportakkoord blijven we hier samen met onze partners aan werken.

Een voorbeeld hiervan is het Volwassenenfonds Sport en Cultuur waar we in 2022 mee gestart zijn. De pilot bleek een groot succes en heeft een structureel vervolg gekregen. Vanuit de actielijn De Bewegende Stad in ons [meerjarenprogramma 2021-2025](#) werken we verder aan een beweegvriendelijke openbare ruimte waarin ook urban sports een belangrijke rol spelen.

Het belang van het opbouwen en onderhouden van ons sportief kapitaal is groot. Veel bestaande sportvoorzieningen staan onder druk door capaciteitsknelpunten. Daarom gaan we werken aan een masterplan Sportvoorzieningen waarin we inzichtelijk maken welke sportieve capaciteit gewenst is in de gemeente in 2035.

Specifiek op sportpark Corpus den Hoorn hebben we de afgelopen periode capaciteitsknelpunten en ambities samen met de sportaanbieders in kaart gebracht en werken we verder aan het realiseren van meer capaciteit. Gemeentebreed wordt het Capaciteitsonderzoek Sportaccommodaties een jaar eerder dan gepland geactualiseerd. Anders dan voorgaande onderzoeken wordt de capaciteitsbehoefte van de studentensport ook betrokken in dit onderzoek.

Daarnaast brengen we binnen Sport050 de onderhoudssituatie van het gemeentelijke sportvastgoed in kaart en ontwikkelen we een gebiedsvisie voor Vitaliteitscampus Karding. In deze visie is ook aandacht voor de aanpak bewegingsarmoede, de bijdrage aan de veranderende arbeidsmarkt en het meewerken aan een energiezuinige toekomst.

Spoor 4: Samen maken we Groningen

Wijkvernieuwing

Iedereen verdient gelijke kansen. Maar op dit moment ligt de gemiddelde levensverwachting van iemand die in één van de noordelijke wijken van Groningen woont maar liefst 8 jaar lager dan iemand die in een zuidelijke wijk woont. Het toekomstperspectief van bewoners verschilt enorm: het aantal minima is hoger en in sommige wijken groeit bijna 50% van de kinderen op in armoede. Mensen voelen zich onveiliger en er vindt meer ondermijning plaats. Toenemende concentratie van kwetsbare bewoners gaat bovendien samen met meer overlast en onveiligheid. Deze ongelijkheid vinden we onacceptabel en pakken we aan met onze Groninger wijkvernieuwing. Met de aanpak Groningen-Noord sluiten we aan op het [Nationaal Programma Leefbaarheid & Veiligheid](#) (NPLV) dat vorig jaar is gelanceerd.

Om in de noordelijke wijken echt het verschil te maken, gaan we met een coalitie van bewoners, gemeente, woningcorporaties, politie, welzijn, werkgevers, onderwijs en het

Rijk samen de schouders eronder zetten. De eerste stap daarvoor is het formuleren van onze ambities in het Ambitiedocument, waaraan de maatschappelijke coalitie zich voor de komende 15 à 20 jaar committeert. Het ambitiedocument 'Wijkvernieuwing op z'n Gronings' is een ambitieuze aanpak in Groningen-Noord op basis van radicale gelijkwaardigheid. We baseren onze inzet op ervaringskennis van onze bewoners, zij doen mee en worden daarvoor betaald. Wat we doen houden we langs onze meetlat, de 'zeven vinkjes van Groningen-Noord', waarin ervaringskennis is verankerd. Meedoen is ons uitgangspunt.

We continueren daarbij onze aanpak van de vergroening, klimaatadaptatie en energietransitie waarbij we de nadruk leggen op de wijken waar de achterstanden en energiearmoede het grootst zijn. Waar mogelijk combineren we dit met de aanleg van warmtenetten of de aanpak van riolering of andere werkzaamheden. We gaan faciliterend te werk en bouwen verder op het fundament dat er op het gebied van wijkvernieuwing al is.

Democratische vernieuwing

Stapsgewijs werken wij op dorps- en wijkniveau toe naar steeds meer zeggenschap waar bewoners (-collectieven en -organisaties) zelf kunnen bepalen welke vorm van zeggenschap voor hen het meest passend is. Aan de hand van het Gronings model voor wijk- en dorpsdemocratie oefenen we om zeggenschap goed te organiseren. Dit doen we in drie democratische processen samen met de bewonersorganisaties van de Rivierenbuurt en Hoogkerk en de dorpsbelangen van Onnen, Glimmen en Noordlaren.

Het meest zichtbare democratische proces is de eerste burgerbegroting 'Sterk Hoogkerk' waar inwoners van Hoogkerk, Gravenburg, Buitenhof, Vierverlaten en Leegkerk zelf een budget van driehonderdduizend euro verdelen.

Ook werken wij aan kaders die richting geven hoe we inwoners betrekken bij de voorbereiding, uitvoering en evaluatie van beleid. Deze kaders helpen bij het uitvoeren van de omgevingswet en geven gehoor aan het wetsvoorstel 'Versterking participatie op decentraal niveau'.

Dienstverlening en organisatie

Digitalisering neemt een grote vlucht en als gemeente staan we voor de complexe opgave om onze externe en interne dienstverlening daarop zo goed mogelijk af te stemmen. De komende periode willen we investeren in de digitale veiligheid, digitale vaardigheden en cyberweerbaarheid van medewerkers. De hiervoor beschikbare middelen vragen om keuzes over het ambitieniveau, de prioritering en fasering.

Het waarmaken van onze ambities en de realisatie van alle hiervoor benoemde opgaven vergt veel uitvoeringskracht en een op uitvoering gerichte ontwikkeling van onze organisatie.

De komende 10 jaar stroomt 40% van ons huidige personeelsbestand uit door pensionering. Dit betekent een grote vervangingsvraag in een arbeidsmarkt die sterk veranderd is en continu in ontwikkeling is. Het wordt moeilijker om medewerkers in specifieke disciplines aan de organisatie te binden. Dit alles vraagt om investeren in een stevige arbeidsmarktpak.

Financieel perspectief

Gemeenten staan voor veel en grote maatschappelijke opgaven. De economische omstandigheden als gevolg van de oorlog in Oekraïne zorgen voor stijgende prijzen, lonen en een stijgende rente. Dit alles maakt dat we in de uitvoering van onze taken te maken hebben met forse kostenstijgingen en onze investeringsprojecten fors duurder worden. Tegelijkertijd maakt het Rijk het er voor gemeenten niet makkelijker op. Integendeel, het Rijk blijft onduidelijk over toereikende structurele financiering van gemeenten na 2025.

Deze onduidelijkheid is in 2015 al begonnen met de overdracht van taken op het gebied van jeugdzorg, maatschappelijke ondersteuning en werk en inkomen. Gemeenten kregen hiervoor de budgetten inclusief een korting overgeheveld, terwijl met name de zorgkosten alleen maar stijgen. Gemeenten zijn al langdurig met het Rijk in gesprek over voldoende middelen voor de jeugdzorg. Inmiddels is er een akkoord over de aanvulling van middelen, maar tegelijkertijd houdt het Rijk alweer rekening met besparingen. Het is maar de vraag of de genoemde besparingen gerealiseerd kunnen worden.

Vanaf 2026 heeft het Rijk een korting doorgevoerd op het gemeentefonds. Ondanks de structurele toevoeging die is opgenomen in de voorjaarsnota van het Rijk, blijft landelijk sprake van een korting van 3 miljard euro per jaar vanaf 2026. De voorjaarsnota van het Rijk biedt daarmee niet de noodzakelijke structurele financiële zekerheid voor gemeenten. Dit staat op gespannen voet met de grote maatschappelijke opgaven waar we mee te maken hebben en waar ook het Rijk een beroep doet op de daadkracht en oplossingsgerichtheid van gemeenten om ingewikkelde maatschappelijke problemen aan te pakken. We blijven van mening dat de structurele financiering van het Rijk toereikend moet zijn.

Dit alles maakt dat de financiële vooruitzichten van gemeenten zeer onzeker zijn. Er is geen ruimte voor nieuwe structurele opgaven, waar nog geen geld voor is gereserveerd. Dit vraagt om focus, prioritering en fasering. We doen in deze voorjaarsbrief een voorstel hoe om te gaan met deze onzekerheid. In het voorjaarsdebat willen we hierover graag met u in gesprek.

Ontwikkeling meerjarenbeeld

Het meerjarenbeeld laat de ontwikkeling van de gemeentefinanciën zien, zonder rekening te houden met (nieuwe) opgaven. In het meerjarenbeeld zitten alleen posten waar de gemeente geen invloed op kan uitoefenen. De belangrijkste zijn de actualisatie van de algemene uitkering, het effect van loon- en prijsontwikkelingen, de verwachte ontwikkeling van de rente en de aanpassing van de gemeentelijke bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen.

Het meerjarenbeeld bepaalt de financiële ruimte voor de begroting 2024. Ten opzichte van de begroting 2023 is sprake van een verslechtering in alle jaarschijven. Dit komt voor een belangrijk deel door de hoge loon- en prijsontwikkelingen hogere rentekosten. De omvang van de gemeentefonds is vastgekleit tot en met 2025 en wordt alleen gecorrigeerd voor loon- en prijsontwikkelingen. De correctie voor loon- en prijsontwikkelingen is echter een stuk lager dan de daadwerkelijke kostenstijging bij gemeenten. Dit zorgt voor een groot en structureel nadeel.

Het actuele meerjarenbeeld is:

	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Saldo meerjarenbeeld met oplopende opgaven na 2027	3.225	21.995	-11.283	-11.009	-15.082	-18.424

Bij de actualisatie van loon- en prijsontwikkelingen is rekening gehouden met het effect van hogere energieprijzen. In de begroting 2023 hebben we (deels) geanticipeerd op de onzekerheden en risico's bij de loon- en prijsontwikkelingen door een behoedzaamheidsbuffer in te stellen. We zien nu dat deze onzekerheden en risico's zich ook daadwerkelijk voordoen. Deze buffer zetten we nu in ter dekking van de loon- en prijsontwikkelingen die zijn opgenomen in het meerjarenbeeld.

De algemene uitkering is geactualiseerd, waarbij vooruitlopend op de meicirculaire rekening is gehouden met de voorjaarsnota van het Rijk.

Vanaf 2026 is sprake van een structureel tekort. In 2026 en 2027 ligt het tekort rond de 11 miljoen euro. In de jaren daarna loopt het structurele tekort op door de oplopende opgaven (1) die al in de begroting 2023 zijn opgenomen. Het overschot in 2024 en 2025 is iets groter dan de tekorten in 2026 en 2027. Daarmee biedt het meerjarenbeeld 2024-2027 beperkte ruimte voor het incidenteel oplossen van opgaven.

In het financieel meerjarenbeeld is een toelichting opgenomen op de ontwikkelingen in het meerjarenbeeld.

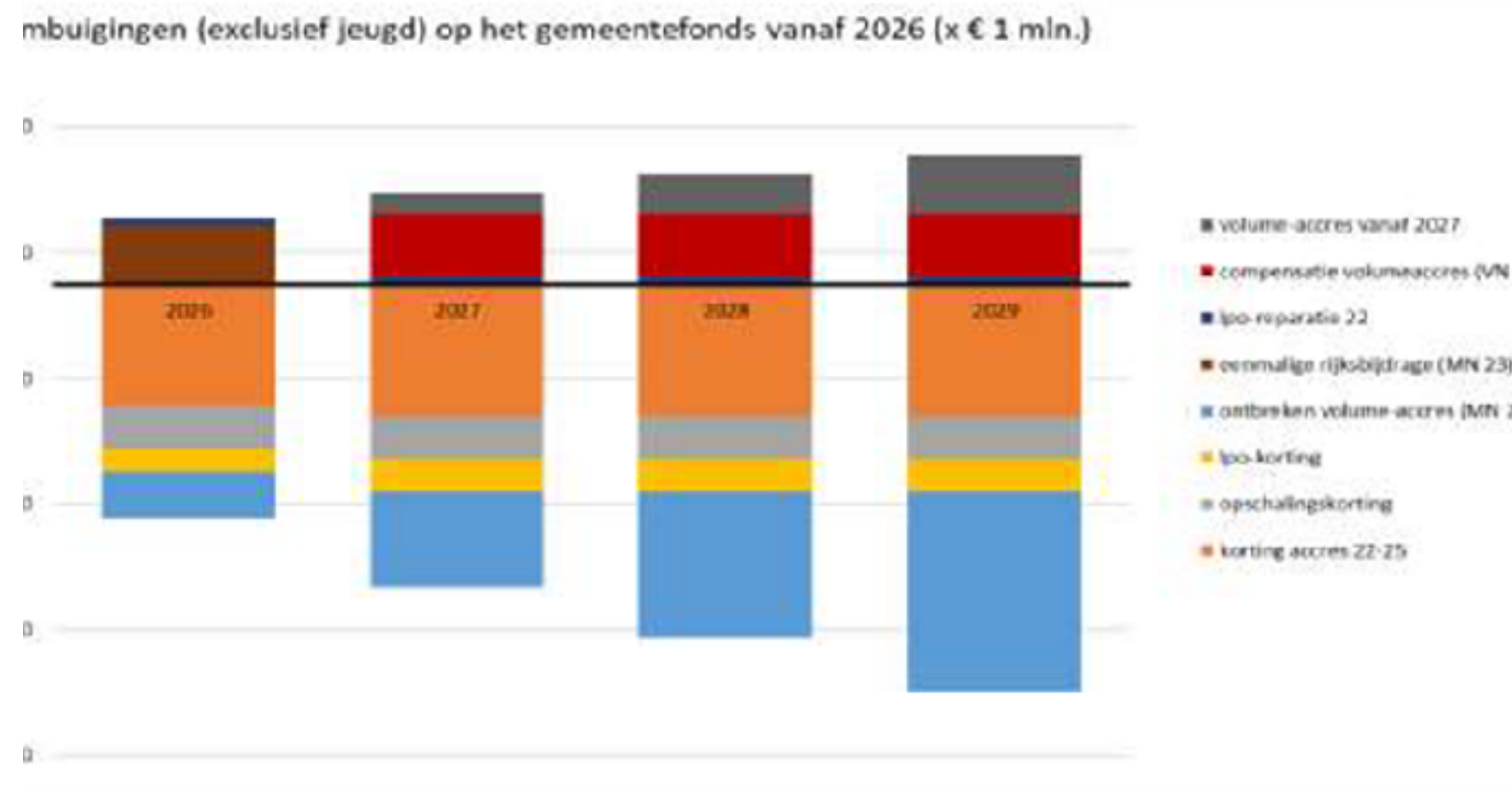
(1) In de begroting 2023 is bijvoorbeeld voor muziekcentrum een bijdrage van 2 miljoen euro in 2027 opgenomen, die in 2028 oploopt naar 4 miljoen euro en in 2029 naar 6 miljoen euro. Ook voor bijvoorbeeld onderwijshuisvesting, accommodaties bewegingsonderwijs en binnensport en Suikerzijde / Stadshavens zijn na 2027 oplopende bedragen opgenomen.

Gemeentefonds

De gemeente is voor een groot deel afhankelijk van Rijksfinanciering. Vorig jaar heeft het Rijk het gemeentefonds na 2025 fors verlaagd door een korting op het accres en het handhaven van de opschalingskorting voor gemeenten. Met de septembercirculaire 2022 en de voorjaarsnota 2023 van het Rijk is de korting vanaf 2026 met bijna 1 miljard euro verlaagd. De opschalingskorting vanaf 2026 is blijven staan. Daarmee is er nog altijd sprake van een landelijke korting van 3 miljard euro vanaf 2026. Voor Groningen alleen gaat het dan om 45 miljoen euro per jaar. Een korting van deze omvang zet de uitvoering van wettelijke taken en de haalbaarheid van maatschappelijke opgaven onder druk.

Gemeenten en Rijk blijven dan ook in gesprek over voldoende middelen voor de uitvoering van de gemeentelijke taken vanaf 2026. Onduidelijk is of er nog een verdere aanvulling komt of een oplossing in de vorm van uitbreiding van het belastinggebied. Besluitvorming hierover door het Rijk is doorgeschoven.

Onderstaand overzicht geeft een beeld van de kortingen van het Rijk op het gemeentefonds.

Bron: VNG ledenbrief 17 mei 2023

Met de VNG zijn wij van mening dat voorjaarsnota van het Rijk daarmee niet de noodzakelijke structurele financiële zekerheid geeft voor gemeenten. We maken ons als college actief hard voor betere gemeentefinanciën door bij de VNG aan te dringen op een kritische houding richting de Rijksoverheid. Dat doen we onder andere samen met andere gemeenten richting de algemene ledenvergadering van de VNG in juni. We werken op dit vlak altijd nauw samen met de andere Groninger en Friese gemeenten, maar ook met andere grote gemeenten. We zetten ons ook eigenstandig in door bijvoorbeeld onze zorgen op dit onderwerp te delen met leden van de Tweede Kamer.

We blijven ons inzetten voor voldoende structurele financiering door het Rijk en ontkomen er niet aan het structurele tekort ook zichtbaar te maken vanaf 2026.

Naast de onzekerheden bij het gemeentefonds zijn er op meer vlakken onzekerheden over de Rijksfinanciering. In 2023 is het nieuwe verdeelmodel voor het gemeentefonds ingevoerd om de verdeling van het gemeentefonds over de gemeenten beter aan te laten sluiten bij de kostenontwikkeling van gemeenten. Voor Groningen werd duidelijk dat de middelen in het gemeentefonds ver zijn achtergebleven bij de kostenontwikkeling. In de jaren 2023-2025 ontvangen we gefaseerd dan ook meer uit het gemeentefonds. Maar daarmee zijn we er nog lang niet. Hoe het nieuwe verdeelmodel verder gaat na 2025 is onzeker. Aan de hand van een evaluatie in 2025 besluit het kabinet over de verdere invoering voor 2026 en verder.

Bij de jeugdhulp hebben Rijk en VNG een principeakkoord bereikt over de hervormingsagenda jeugd. Daarbij zijn afspraken gemaakt over omvang en tempo van te realiseren besparingen. Voor Groningen gaat het om 15,5 miljoen euro vanaf 2027. Dit is een aanzienlijke besparing en het is duidelijk dat deze besparing niet gerealiseerd kan worden. Belangrijke randvoorwaarde bij het principeakkoord is dat het Rijk gemeenten in staat stelt haar taken goed uit te voeren, door voldoende structurele middelen beschikbaar te stellen via het gemeentefonds. Dit heeft een directe relatie met de gesprekken met het Rijk over de ontwikkeling van het gemeentefonds vanaf 2026.

Opgaven voor de begroting 2024

Voor het opstellen van de begroting 2024 heeft een ambtelijke inventarisatie van de opgaven plaatsgevonden (2). Met de voorjaarsbrief leggen we de volledige lijst met opgaven voor aan de raad, zodat de raad hierover een eigen beeld kan vormen. De bestuurlijk afweging van de opgaven moet nog plaatsvinden. De financiële ruimte om opgaven op te lossen is beperkt. Bij onze afwegingen wat we wel en niet kunnen doen, betrekken we de mogelijkheden die externe financieringsmogelijkheden kunnen bieden, zoals bijvoorbeeld de middelen die voortkomen uit de parlementaire enquêtecommissie gaswinning. Het onderzoek naar externe financieringsmiddelen loop nog. Ook het effect van opgaven op de personele inzet betrekken we bij onze afwegingen.

Door de economische omstandigheden met hoge prijsstijgingen, hoge loonkosten en een stijgende rente hebben we te maken met veel en hoge opgaven. Een deel van het effect van de loon- en prijsontwikkeling verwerken we in het meerjarenbeeld, maar dit is onvoldoende om de daadwerkelijke loon- en prijsstijgingen op te kunnen vangen. Daarnaast zien we bij diverse regelingen volume ontwikkelingen die leiden tot een stijging van de kosten. Dit gaat bijvoorbeeld om leerlingenvervoer, bijzondere bijstand en kinderopvang. Bij de jeugdhulp zien we een forse stijging van de kosten door zowel gerealiseerde volume- als prijsontwikkelingen. Ook is er een aantal nieuwe opgaven en opgaven die ontstaan door het wegvallen van (meestal) tijdelijke financiering.

In totaal zijn de geïnventariseerde opgaven groot terwijl het meerjarenbeeld geen ruimte biedt om deze opgaven op te lossen. Onderstaand overzicht geeft een totaalbeeld van de opgaven voor de jaren 2024-2029, waarbij we onderscheid maken in de mate van beïnvloedbaarheid van de opgaven. In de [bijlage](#) bij deze voorjaarsbrief staat het volledige overzicht van opgaven en is een [toelichting opgenomen](#) op de geïnventariseerde opgaven.

Het minst beïnvloedbaar zijn de bijna onontkoombare opgaven (categorie 1). Hier nemen de kosten toe als gevolg van ontwikkelingen die de gemeente niet zelf in de hand heeft en er weinig keuze is in het niveau van uitvoering. Het verschil met de overige knelpunten in categorie 2 is dat hier meer keuze mogelijk is in de uitvoering en/of er is sprake van een andere dekkingsmogelijkheid. De opgaven in categorie 3 zijn nieuwe activiteiten of het intensiveren van bestaande activiteiten. We gebruiken deze indeling om de discussie over de opgaven te faciliteren.

	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Categorie 1: Bijna onontkoombare knelpunten	-5.670	-3.567	-6.867	-9.073	-11.292	-11.292
Categorie 2: Overige knelpunten	-24.670	-16.831	-14.887	-17.261	-20.593	-40.613
Categorie 3: Nieuwe opgaven	-2.514	-2.300	-5.130	-7.720	-9.818	-12.310
Totaal opgaven	-32.854	-22.698	-26.884	-34.054	-41.703	-64.215

(2): Opgaven zitten niet in het meerjarenbeeld omdat we hier een keuze hebben, bijvoorbeeld in het niveau waarop we een taak uitvoeren of inzet van alternatieve dekkingsmogelijkheden.

Strategische investeringsagenda

De komende jaren staat de gemeente Groningen voor grote maatschappelijke investeringsopgaven op het gebied van onder andere woningbouw, energietransitie, onderwijshuisvesting en vervanging en verduurzaming van maatschappelijk vastgoed. Dit vraagt om grote en langlopende investeringen, waarvoor ook ruimte in de begroting moet worden gereserveerd.

Gezien de onzekerheid over Rijksfinanciering, het effect van de economische ontwikkelingen op kosten van investeringsprojecten en de beschikbare uitvoeringskracht voor het maken, voorbereiden en uitvoeren van plannen, zijn we vorig jaar gestart met het opstellen van een strategische investeringsagenda. Hierin hebben we de strategische investeringsprojecten voor de komende 10 jaar opgenomen, die voortkomen uit het coalitieakkoord "Het begint in Groningen: voor wat echt van waarde is".

We kijken hiermee verder vooruit dan we normaal doen. We brengen in beeld wat de effecten zijn van de strategische investeringsagenda voor de begroting en onze financiële positie. Op deze manier zien we grote ontwikkelingen eerder op ons af komen zodat we tijdig en integraal kunnen bespreken welke projecten we kunnen starten en ook kunnen realiseren.

Gezien de ontwikkeling van het meerjarenbeeld, maar ook de uitvoeringskracht van de gemeentelijke organisatie en daarbuiten wordt dit extra belangrijk. We kunnen niet alle projecten uitvoeren en zeker niet tegelijk. We zullen hierin dus keuzes moeten maken.

De strategische investeringsagenda bestaat uit 28 projecten. In de bijlage bij deze voorjaarsbrief hebben we een overzicht opgenomen van de strategische investeringsprojecten. De omvang van de strategische investeringsagenda schatten we op zo'n 2,5 miljard euro in de komende 10 jaar. Dit legt nog een fors extra beslag op de begrotingsruimte (3). Een deel van deze lasten is ook opgenomen bij de geïntariseerde opgaven voor de begroting 2024. Dit gaat dan vooral om de opgaven voor het nieuw muziekcentrum, gebiedsontwikkeling en sportcentrum Kardinges en de klimaatopgave bij de onderwijshuisvesting.

Uitvoering van een investeringsagenda van deze omvang leidt ook tot grote risico's. Om het weerstandsvermogen van de gemeente op peil te houden, is bij uitvoering van de strategische investeringsagenda een aanvulling van het beschikbare weerstandsvermogen nodig.

(3) De investeringsbedragen, de fasering en het beslag op de begrotingsruimte zijn afhankelijk van veel factoren en daarmee onzeker. Ook zijn nog niet alle strategische investeringsprojecten op geld gezet. De bedragen zullen dus zeker wijzigen op basis van nieuwe inzichten en gewijzigde omstandigheden. Dit past bij het dynamische karakter van de strategische investeringsagenda.

Financiële strategie begroting 2024

Voor de begroting 2024 zijn veel opgaven aangeleverd. Daarnaast staat de gemeente de komende jaren voor grote investeringsopgaven, waarvoor in de begroting nog onvoldoende middelen zijn gereserveerd. Het meerjarenbeeld biedt hiervoor geen ruimte. Mogelijk kunnen extra rijksinkomsten voor verlichting zorgen, maar we verwachten hier vóór de begroting geen duidelijkheid over. We moeten nadenken over hoe we een reële begroting voor 2024 kunnen opstellen. Dit vraagt om focus, prioritering en fasering.

Mogelijke financiële strategie

Het Rijk moet gemeenten via het gemeentefonds in staat stellen de gemeentelijke taken op een goede manier te kunnen uitvoeren. Zowel de omvang van het gemeentefonds vanaf 2026 als de compensatie voor volume ontwikkeling vanaf 2026, zijn ruim onvoldoende. Extra middelen van het Rijk zijn noodzakelijk. We gaan uit van een reële meerjarenbegroting, waar we inzetten op het noodzakelijk herstel van het financiële perspectief en rekening houden met extra middelen in het gemeentefonds ten opzichte van de voorjaarsnota. Op dit moment zijn Rijk en gemeenten nog in gesprek over de omvang en ontwikkeling van het gemeentefonds vanaf 2026. Vooralsnog denken we aan een halvering van de landelijke korting van 3 miljard euro. Voor Groningen betekent dit een aanvulling van 22 miljoen euro vanaf 2026.

Als er geen perspectief is op voldoende structurele middelen in het gemeentefonds kijken we naar de mogelijkheden om de steun aan de inmiddels gesloten akkoorden op te zeggen en bezien we welke gemeentelijke taken we vanaf 2026 kunnen terugleggen bij het Rijk. Dit is afhankelijk van gesprekken tussen gemeenten (VNG) en het Rijk over beleidsterreinen waarop minder inzet van gemeenten mag worden verwacht.

Voor de korte termijn is er weinig ruimte om opgaven (structureel) op te lossen. Voor de begroting 2024 zullen we de bijna onontkoombare opgaven moeten oplossen. De overige opgaven moeten we zoveel mogelijk incidenteel opvangen binnen de beschikbare ruimte. We betrekken hierbij onder andere de ruimte in het meerjarenbeeld in 2024 en 2025 en het besteedbare rekeningresultaat 2022. Vanzelfsprekend kijken we ook naar mogelijkheden die subsidies als pegas, regiodeal en klimaatakkoord (op termijn) kunnen bieden. Voor de strategische investeringsprojecten kijken we naar mogelijkheden van prioriteren en faseren.

In het voorjaarsdebat willen we graag van de raad horen hoe wordt aangekeken tegen deze financiële strategie en welke accenten de raad hier wil leggen.

Weerstandsvermogen

Bij de uitvoering van de gemeentelijke taken en investeringsprojecten lopen we risico's. Het weerstandsvermogen moet ons in staat stellen om het effect van risico's op te kunnen vangen, zonder dat we direct moeten ingrijpen in de lopende begroting, bijvoorbeeld door activiteiten of projecten stop te moeten zetten. De grootste risico's van de gemeente zitten bij de grondexploitaties en zorgkosten.

Bij het opstellen van de gemeenterekening 2022 is het weerstandsvermogen geactualiseerd voor de jaren 2023-2026. Hieruit blijkt dat we ook in de komende jaren boven de streefwaarden zitten.

Gelet op de grote onzekerheden is het noodzakelijk voldoende weerstandsvermogen aan te houden. Dit biedt flexibiliteit om tegenvallers op te kunnen vangen. Weliswaar zitten we nu nog boven de streefwaarden maar door de uitvoering van projecten uit de strategische investeringsagenda zal het risicoprofiel sterk gaan toenemen.

Weerstandsvermogen

	2023	2024	2025	2026
Ratio weerstandsvermogen gemeenterekening 2022	137%	136%	141%	126%
Ratio weerstandsvermogen begroting 2023	128%	128%	152%	137%
Vershil	9%	8%	-11%	-11%
Aandeel reserves gemeenterekening 2022	69%	71%	76%	68%
Aandeel reserves begroting 2023	61%	67%	92%	77%
Vershil	8%	4%	-16%	-9%

Houdbaarheidstest VNG

De houdbaarheidstest gemeentefinanciën is een stresstest en geeft inzicht in de robuustheid van de financiële positie van de gemeente. De test wordt jaarlijks door de VNG beschikbaar gesteld. We voeren de houdbaarheidstest jaarlijks uit en betrekken de uitkomsten bij de voorjaarsbrief.

De houdbaarheidstest is een financieel technisch instrument en kijkt naar de scores op een aantal kengetallen zoals de solvabiliteit en belastingdruk. Deze kengetallen staan niet op zichzelf maar komen voort uit bestuurlijke keuzes. Groningen investeert bijvoorbeeld veel in gebiedsontwikkeling en daarvoor hebben we veel gronden in bezit. De leningen die we hiervoor moeten aantrekken beïnvloeden onze scores negatief, terwijl de gronden die we in bezit hebben niet meetellen.

De uitkomst van de houdbaarheidstest op basis van de begroting 2023 is dat de financiële conditie van de gemeente Groningen zwak is. De beoordeling wordt vooral beïnvloed doordat Groningen hoge schulden, een lage solvabiliteit en een hoge belastingdruk heeft. De hoge belastingdruk geldt overigens voor woningeigenaren. Voor huurders liggen de woonlasten in Groningen ruim onder het landelijk gemiddelde.

De uitkomst van de houdbaarheidstest wordt ook verklaard doordat Groningen hoge uitgaven en hoge investeringen heeft. Daarbij is Groningen meer dan gemiddeld afhankelijk van de inkomsten die we van het

Rijk ontvangen. Bezuinigingen bij het Rijk werken relatief zwaar door in onze begroting.

Dit leidt tot financiële stress, waarbij het belangrijk is om over voldoende buffers te beschikken om risico's op te kunnen vangen. De solvabiliteit geeft een inschatting van de omvang van de buffers in de vorm van eigen vermogen. De solvabiliteit bij Groningen is laag en ligt ver onder het landelijk gemiddelde van meer dan 30%. Dit maakt Groningen gevoelig voor renteschommelingen.

Op basis van de uitkomsten van deze houdbaarheidstest blijft het versterken van de financiële positie een aandachtspunt, zeker gezien de aanzienlijke investeringsopgave van Groningen in de komende tien jaar.

Op basis van de concept-rekening 2022 scoort Groningen overigens met 7,5 een ruime voldoende. Scores in de rekening liggen over het algemeen boven die van de begroting. Het verschil ontstaat doordat in werkelijkheid de lasten achterblijven ten opzichte van de begroting. Hierdoor komen de netto lasten per inwoner en de investeringen in de rekening lager uit lager. Daarnaast zijn de gemeentelijke baten in de concept-rekening 2022 hoger, waardoor we minder afhankelijk zijn van de inkomsten van het Rijk.